Voorzitten, kongres,

Gisteravond vergaderden ruim 700 afdelingen in het land, vanavond beslist u als afgevaardigden over het formatieresultaat.
Wat voor Van Agt applaus, achterban of roerig-volk-je heet, is bij ons gewoon partijdemokratie; verantwoording afleggen en uiteindelijk tot een verantwoorde keuze komen.
Dit buitengewoon kongres is niet bijeen geroepen als applaus-machine of ja-knikker.
Het hoogste orgaan van de PvdA is hier bijeen om na een maandenlange strijd de resultaten te toetsen en te kiezen tussen regeringsdeelname of oppositie.
Ik wil graag enkele opmerkingen maken over het voorstel van het partijbestuur.
Ik beperk me daarbij tot twee centrale vragen t.a.v. regeren of oppositie.
Allereerst, vanuit welke positie kunnen we onder de huidige maatschappelijke-omstandigheden onze korte en lange termijn doelstellingen het beste realiseren Ten tweede, vanuit welke positie versterken we de progressieve machtsvorming op dit moment het meest, regeren of oppositie?
Als we de antwoorden op die vragen willen vinden moeten we kijken naar

- de mogelijkheden van een maatschappelijke strategie
- de positie van de partij
- het programma Weerwerk

MAATSCHAPPELIJKE STRATEGIE
Voor de PvdA zijn bestuurlijke macht en progressieve machtsvorming in de maatschappij onlosmakelijk met elkaar verbonden. We moeten vaststellen dat in de huidige politieke situatie, een maatschappelijke strategie effectiever gevoerd kan worden met socialisten in een kabinet.
Niet voor niets heeft de FNV, die een sleutelrol speelt in de strijd voor progressieve maatschappijhervorming, keer op keer benadrukt dat er PvdA- ministers in een kabinet moeten komen.

Niemand is ontgaan, dat ondanks het verzet van progressieve partijen en vakbeweging, ondanks de talloze massale demonstraties, rechts gewoon-door-re-geer-de.

De PvdA kon nog zoveel praten met de vakbeweging,
feit was dat het perspektief op reeël beleid,
op een echt samenspel tussen regering en vakbeweging volledig ontbrak.
De tweede kamerfraktie heeft de afgelopen vier jaar werkelijk van alles geprobeerd.
Maar het rechtse sociale beleid viel niet te doorbreken.
De regering Van Acht/Wiegel zette haar "sociale partner" aan de kant.
Dat leidde tot moedeloosheid en verzwakte het verzet.
De PvdA in de regering is een waarborg voor een ander beleid en bevordert de kansen op een progressief politiek klimaat.
Want socialistiese ministers hebben niet alleen een grote invloed op de inhoud van het regeringsbeleid. Hun aanwezigheid in een kabinet is van verderstrekkende betekenis. Socialisten in de regering dat betekent een direkte verbinding tussen maatschappelijke strijd en regeringsbeleid. Dat is de uitdaging waar we als PvdA voor staan. Want we hebben daarmee de mogelijkheden om de ontstane moedeloosheid te doorbreken en perspectief te bieden aan al die mensen en organisaties die zich inzetten voor die zelfde maatschappelijke strijd. De politieke strijd binnen het kabinet vergroot de spanning en de druk, waardoor de noodzaak van voortdurende maatschappelijke aktie wordt onderstreept.
Een voorbeeld ter illustratie: de maatschappelijke strijd voor de sluiting van kerncentrales. Als oppositiepartij kunnen wij natuurlijk vrij gemakkelijk samenwerken met de anti-kernenergiebeweging. Maar de akties zouden steeds gevolgd worden door slechte voorstellen van een rechts kabinet en verloren stemmingen in de kamer. Steeds grotere delen van de milieubeweging vervreemden zo van de politieke demokratie.
Maar nu biedt deelname aan een kabinet uitzicht op een serieus politiek gevecht en op een positief resultaat:
Borsele en Dodewaard dicht! Het is dus alleszins gerechtvaardigd om onze strijd in het parlement en in het kabinet ook hier te verbinden met maatschappelijke aktie.
Vandaar onze steun voor de geweldloze en symbolische aktie komende week in Dodewaard. Het is laf en onterecht van rechts om de PvdA ondemokraties handelen te verwijten, terwijl wij juist op deze manier daadwerkelijk opkomen voor de parlementaire demokratie. Want parlementaire demokratie dat is niet alleen het parlement beslist uiteindelijk.

De betrokkenheid van mensen en organisaties bij die beslissing is een absolute voorwaarde voor het voortbestaan van en het vertrouwen in die politieke demokratie. Herstel van de waarde van de politiek, burgers erbij betrekken, keuzes laten zien, juist als compromis-kabinet, niet toedekken maar toelichten, niet verdoezelen maar kans op succesvolle maatschappelijke strijd bieden, dat is waarom een regering met socialisten, zelfs onder deze moeilijke omstandigheden er toch moet komen.

POSITIE VAN DE PARTIJ

Wie kiezers niet alleen voor, maar ook na de verkiezingen serieus wil nemen, dient bij de afweging regeren of oppositie, ook de positie van die kiezers in de gaten te houden. De problemen van alle dag, de gas- prijzen, de uitkeringen, de huursubsidie en de koopkracht worden door vele mensen als een soort niet te bestrijden natuurrampen gezien.

De "wij kunnen er ook niets aan doen" houding van het kabinet Van Agt/ Wiegel heeft die opvatting versterkt. Dat slaat ook op ons terug, dat hebben we bij de afgelopen verkiezingen gezien. Het is domweg een levensvoorwaarde voor onze partij te zorgen voor geloof in de politiek. Dat bereik je alleen door de mensen te laten zien dat er wel degelijk iets aan te doen is.

Dat er beleid ten grondslag ligt aan hun problemen en dat een ander beleid mogelijk is. Dat kan nu het beste met socialisten die niet alleen getuigen van hun idealen, maar ook vanuit een regering mensen motiveren en mobiliseren om samen met de PvdA stap voor stap voorwaarts te gaan.

HET PROGRAM

In ons voorstel geeft het PB een oordeel over wat is ingeleverd,
wat is binnengehaald en wat ongeregeld is gebleven. Ik ga dat niet herhalen. Onze pijnpunten liggen helder op tafel. Wat rest is een totaal-oordeel.

Mijns inziens heeft onze ingehouden opstelling naar buiten en onze harde en vasthoudende opstelling aan de onderhandelingstafel, een aantal belangrijke sleutelposities opgeleverd en een aanvaardbaar programakkoord. De problemen voor de partij zitten niet op de eerste plaats in de bereikte program-overeenstemming, maar veeleer in de maatschappelijke en politieke krachtsverhouding in de uiterst beroerde ekonomische situatie waaronder het moet worden uitgevoerd.

De wijze waarop het akkoord tot stand is gekomen, het verzet van rechts,
is ongetwijfeld een voorbode van de spannende periode die ons te wachten staat.
Het Partijbestuur heeft in haar eindoordeel over oppositie of regeren overwogen dat:
niet regeren voor 3 hoofdpunten van Weerwerk desastreuse gevolgen zou hebben,
gevolgen waarvan niet valt in te zien hoe onder de huidige omstandigheden de PvdA
in de oppositie samen met het maatschappelijke veld, deze zou kunnen afwenden.
De feiten spreken voor zich.
1981 - minima -3%
begr. 1982 (CDA-WD) minima -3%

regeerakkoord
ondergrens -1% 4 jaar lang

inkomensverdeling
1982 (voorzien CDA, VVD)
minima -3%
bovenmodaal +2%

regeerakkoord
-1% tot minimumloon -4
of bij een ekonomische tegenvaller
verdergaand
werkgelegenheid

resultaat 4 jr. CDA/VVD-1982
+/- 500.000 werklozen
geen werkgelegenheidsplan

regeerakkoord
gelijk oversteken
grootscheeps werkgelegenheidsplan

kernwapens

risiko van plaatsing kernwapens

regeerakkoord
feitelijk geen nieuwe kernwapens.

De marges zijn groot
Zo'n vergelijk klinkt wellicht defensief, maar het laat zien hoe groot de marges in krisistijd worden.
Weg van het defensief
- stadsvernieuwing
- hervorming sociale zekerheid: verzelfstandigen
- emancipatie
- decentralisatie

Niet meer poen, wel minder ongelijkheid, meer oog voor emancipatie van de burgers, en mede-bewind. Niet alles centraal, beroep op medewerking.
Kortom, de balans van oppositie of regeren nu slaat positief uit ten gunste van regeren als het gaat om
- maatschappelijke strategie
- positie van de partij
- program

Het wordt niet makkelijk. Nationaal en internationaal is er tegenwind.
Maar de sociaal-demokratie is altijd weer opgebloeid als er perspektief was. Als er iets gebeurde, niet alleen op papier maar ook in de praktijk.
De afgelopen drie maanden leek de dagelijkse praktijk ver weg.
Wie, als ik, intensief, van binnen uit het formatieproces, moest meemaken, vroeg zich vaak vertwijfeld af waar we mee bezig waren. Vijfmaal nee van het CDA, ruzie over schijnbare futiliteiten en iedere dag 500 werklozen erbij.
En toch was er tegelijk de wetenschap dat rechts alles deed om
- ondanks het verlies voor de zittende kombinatie CDA/VVD, ondanks de wens van de kiezers - de PvdA buiten de regering te houden.

En als het niet anders kon, dan alleen "als schild voor rechts". Daarom ons gevecht tegen- bezuinigingen zonder werkgelegenheidsplan, tegen de poging de koopkracht

van de minima niet te garanderen en tegen pogingen om de sociale zekerheid op de tocht te zetten.
De formatie is een bikkelhard gevecht van links tegen rechts geweest. Wie beseft dat we dit gevecht begonnen met 9 zetels verlies,met grote tegenzin bij velen in het CDA, met veel verzet van rechts,
kan het resultaat van vandaag niet anders dan als een goed resultaat bezien, dat ons kansen biedt uit het dal te klimmen.

Van Thijn en Den Uyl verdienen daarbij bijzonder dank.
Creatief, vasthoudend en overtuigd van hun opdracht.
Ik dank hen voor de samenwerking en eensgezindheid, dat geldt ook voor de fraktie, het Partijbestuur, de gehele partij; deze slag van 3 maanden was. een slag tegen rechts en ze kon alleen gewonnen worden met steun van een eensgezinde partij.
Aan de partij, aan u, is het vanavond een duidelijk, onvoorwaardelijk ja of nee uit te spreken. Ik vraag u uit volle overtuiging om ja te zeggen.